7/2073 -4-

359

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Ankara

Sayı : B.15.O.APK.0.23-300- 1108

Konu : Yazılı Soru Önergesi

12232

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: T.B.M.M. Başkanlığı'nın 22.05.2000 tarih ve KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/2073-5589/13412 sayılı yazısı.

Karaman Milletvekili Sayın Zeki ÜNAL'ın tarafıma tevcih ettiği 7/2073-5589 esas no.lu yazılı soru önergesi T.B.M.M. İç Tüzüğü'nün 99. Maddesi gereği cevaplandırılarak ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

M. Cumhur ERSÜMER
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı ve
Başbakan Yardımcısı

EKLER :
EK-1 Önerge Cevabı (8 Sayfa)

DAĞITIM :
Gereği :
TBMM Bşk.

Bilgi :
Başbakanlık
Devlet Bakanlığı
(Sayın H.Hüsamettin ÖZKAN)

360

KARAMAN MİLLETVEKİLİ SAYIN ZEKİ ÜNAL'IN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVABI
(7/2073-5589 esas no.lu)

Soru 1:

Türkiye yılda ne miktar doğal gaz tüketmektedir? İthal edilen miktar nedir? Hangi ülkelerden ve m^3'ü kaç dolardan ithal edilmektedir?

Cevap 1:

1999 yılında, Rusya, Cezayir ve Nijerya'dan, doğal gaz ve doğal gaz karşılığı LNG olmak üzere toplam 12,4 milyar m^3 gaz ithalatı gerçekleştirilmiştir. Yerli üretimden gelen katkı ile 1999 yılı doğalgaz tüketimimiz 12,8 milyar m^3 olmuştur.

Soru 2 :

Doğal gazla ilgili olarak ileriye dönük; talep ve ithal projeksiyonumuz var mıdır? Var ise kaç yıllıktır? Yıllara göre ödenmesi gereken döviz miktarı tahminen ne kadar olacaktır?

Cevap 2 :

Bakanlığım ilgili kuruluşu BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nce ülke ihtiyaçları gözönüne alınarak hazırlanan doğal gaz arz ve talep projeksiyonları bulunmaktadır. Söz konusu projeksiyonlar 20 yıllık dönemi kapsamakta olup, 2020 yılı talep tahminimiz yaklaşık 82 milyar m^3'tür. Bu miktarın 61.2 milyar m^3'lük kısmı için gaz ithalat anlaşmaları yapılmıştır. Ancak doğal gaz ithalat fiyatlarının petrol ve petrol ürünleri fiyatlarına göre değişim göstermesi nedeniyle, ileriye yönelik tahmin yapılamadığından yıllara göre ödenecek döviz tutarını tahmin etmek de mümkün olamamaktadır.

Soru 3 :

Olağanüstü haller dikkate alındığında doğal gazın temini konusunda ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

Cevap 3 :

Ülkemizin doğal gaz arz ve talepleri, kısa, orta, uzun dönemli olarak sürekli takip edilmekte ve doğal gaz temini bu doğrultuda yapılmaktadır. Arz-talep dengesindeki olağanüstü hallerde gerekli tedbirler alınmakta, gerektiğinde SPOT LNG alımı yapılmaktadır. Bazı müşterilerimiz kesintili bazda olup, çift yakıt kullanmaktadır. Sistemimizde dengeleme gerektiğinde, kesintili müşterilerin gazı kesilerek denge sağlanmaktadır. Ayrıca, BOTAŞ Genel Müdürlüğü doğal gazın depolanması amacıyla TPAO Genel Müdürlüğü ile Marmara Denizi açıklarında kurulacak yeraltı depolama tesisi için anlaşma yapmıştır. Bu tesis 2004 yılında devreye girecektir. Ayrıca, Tuz Gölü havzasının depolama amacıyla kullanılabilmesi için temel mühendislik ihalesi sonuçlanmıştır.

Soru 4 :

Mavi Akım Projesiyle, Türkiye'ye gelecek olan doğal gazın çok pahalıya malolacağı, hatta Türkmenistan'ın bize ucuza teklif edipte bizim kabul etmediğimiz doğalgazı; Rusya'nın 32 dolardan kapatıp bize 114 dolardan satacağı; Karadeniz'in 2150 metre derinlikten geçecek olan boru hattının teknik, ekonomik ve jeolojik sorunları da beraberinde getireceği; projenin gerçekleştirilmesiyle de %50 üzerinde Rusya'ya bağımlı kalınacağı iddia edilmektedir. Bu iddialar doğru değil ise, doğru bilgiler ve rakamlar nedir?

Cevap 4:

Her kontratta, kontratın diğer maddelerine de bağlı olarak alım fiyat formülleri farklılık göstermektedir. Bu doğrultuda her bir alım fiyatımızın artış ve azalışları zaman içinde farklılık içermektedir. Bu nedenle, alım fiyatlarının kıyaslanması uzun döneme yayıldığında bir anlam taşımaktadır. Formüllerde yer alan parametrelerin geçmiş 5 yıllık verileri ile yapılan fiyat

hesaplamalarına göre Mavi Akım gazının sınır teslim fiyatlarının geçmiş 5 yıllık ortalaması 100.00 birim kabul edildiğinde, Türkmen gazının sınır fiyatı 90.49 birim olmaktadır. Doğal gaz fiyat kıyaslamaları yapılırken, sınır fiyatlarının yanı sıra, sınırdan ülke içindeki tüketim noktalarına kadar olan taşıma maliyetleri, kontrat esneklik şartları gibi hususlar da göz önünde bulundurulmaktadır. Türkmenistan gazı doğu sınırımızdan ülke topraklarına giriş yapacak olup, yaklaşık 1.500 km.lik bir mesafe taşınarak tüketimin yoğun olduğu kuzey-batı ve batı Anadolu bölgelerine taşınacaktır. Söz konusu güzergah üzerinde kayda değer bir tüketim noktası yer almamaktadır. Mavi Akım gazı ise yaklaşık 500 km.lik bir mesafe ile taşınarak tüketimin yoğun olduğu bölgelere ulaşacaktır. Her iki gazın da ana tüketim noktası olan batı ve kuzey-batı Anadolu'ya taşınacağı ve tüketiciye teslim noktasının Ankara olması kabul edildiğinde buradaki fiyatlar, yine Mavi Akım gazı için 100.00 birim kabul edildiğinde Türkmenistan gazı için bugün itibariyle 97.71 birim olmaktadır.

GAZPROM şirketi, Karadeniz geçişi ile ilgili olarak, boru hattının oturacağı deniz tabanının topoğrafik haritalarının çıkarılması ve deniz geçişiyle ilgili kapsamlı bir araştırılma yapılması amacıyla 1997 yılında mühendislik çalışmalarına başlamıştır. Rus tarafınca deniz boru hatları konusunda uzman bir kuruluş olan Norveç'te kurulu Det Norske Veritas'tan söz konusu boru hattının yapılabilirliğine ilişkin bir bağımsız onay sertifikası alınmıştır. Mühendislik çalışmaları ise, GAZPROM'un Mühendislik Enstitüsü olan GIPROSPETGAZ ile Hollanda şirketi HEEREMA'nın ortak olarak oluşturdukları PETERGAZ firması tarafından yapılmıştır. GAZPROM tarafından hazırlanan ve "Mavi Akım" Projesinin Rus tarafı ile ilgili bölümünü kapsayan "Fizibilite Çalışması"nda belirtildiği gibi; PETERGAZ firması yaptığı detaylı deniz etüdleri sonrası hazırladığı raporu GAZPROM'a sunmuş ve GAZPROM deniz geçişinin inşaatı ile ilgili olanak SAIPEM (İtalya), ALLSEAS (Isveç/Hollanda), COFLEXIP (Fransa) ve MC DERMOT/HEEREEMA (Amerika/Hollanda) firmalarını ihaleye davet etmiştir. Adı geçen firmalar, mevcut teknolojinin deniz geçişi inşaatını yapmaya yeterli olduğunu bildirerek tekliflerini sunmuşlardır. Yapılan değerlendirme sonucu en uygun teklif veren SAIPEM ve ALLSEAS firmalarından deniz geçişi inşaatına yönelik teknik ve ticari tekliflerini geliştirmeleri istenmiş ve daha sonra SAIPEM firmasının deniz geçişi inşaatını yapması kararlaştırılmıştır. SAIPEM firması, deniz geçişi ile ilgili olarak sahibi bulundukları iki adet 7000 ton kapasiteli vinci, bilgisayar kontrollü dinamik denge sistemi ve 3000 metre derinliğe kadar boru hattı döşeyecek donanıma sahip olan SAIPEM 7000 adlı boru döşeyen geminin

Karadeniz geçişi için gerekli olan modifikasyonlarını yapmaya başlamışlardır. BOTAŞ Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan teknik heyet 10-14 Mayıs 1998 tarihlerinde Norveç ve Hollanda'da boru döşeyen gemiyi ve yapılan modifikasyon çalışmalarını yerinde izleyerek teknik bir rapor hazırlamışlardır.

SAIPEM tarafından Meksika körfezinde 1600 metre derinliğe boru hattı döşenmesi işlemi yapılmıştır. Ayrıca bir başka örnek olarak Katar'dan Hindistan'a doğal gaz sevkiyatı için yaklaşık 2600 metre derinliğe boru hattı döşenmesi işi projelendirilmiş bulunmaktadır.

SAIPEM firmasının Karadeniz geçişi ile ilgili çalışmalara 2000 yılı içinde başlaması ve 376 km uzunluğundaki deniz geçişini 7 ay içinde tamamlaması öngörülmektedir. Deniz geçişinin ikmal edilmesi ve finansmanın teminine yönelik anlaşma 23 Kasım 1999 tarihinde; Gazprom, Saipem, Bouyoges Offshore ve Japon konsorsiyumu arasında Moskova'da imzalanmıştır. Deniz geçişinin finansmanına ilişkin olarak, İtalyan ihracat sigorta kuruluşu SACE tarafından garanti edilmiş olan 1.13 milyar ABD Doları tutarındaki kredinin Banco Commerciale Italiano, Medi Kreditta Centrale ve W. Deutche Landesbank'dan oluşan bankalar konsonsiyumu ile kredi sözleşmesi 11.04.2000 tarihinde Moskova'da imzalanmıştır. Kalan 600 milyon ABD Doları'ndan oluşan kısım, Japon ihracat kuruluşu CIBIK/MITI tarafından garanti edilmiş olup, ilgili dökümanlar 29.04.2000 tarihinde imzalanmıştır. Projenin deniz kısmına ait finansmanın 900 milyon ABD Doları ise ENI/SNAM tarafından karşılanacaktır. Söz konusu kredi temini, bankaların projeyi teknik ve finansal açıdan inceleyip, uygun buldukları için gerçekleşmiştir. Aksi halde, bu kredinin temininin mümkün olmayacağı düşünülmektedir.

Soru 5 :

Mavi Akım Projesi Samsun-Ankara arasındaki 480 km'lik bölümün yapımını ANAP'a yakın Gazprom Öztaş ortaklığına, 339.7 milyon dolara verildiği, işe başlamadığı halde bu ortaklığa 55 milyon dolar para ödendiği doğru mudur? Doğru ise bu para hangi gerekçe ile ödenmiştir, iş söz konusu ortaklığa ne şekilde verilmiştir? Gazprom-Öztaş Ortaklığı dışında bu iş için; teklif veren firma olmuş mudur? Olmuş ise isimleri ve teklifleri nedir?

Cevap 5 :

Mavi Akım Projesi'nin Türkiye kısmı olan, Samsun-Ankara Doğal Gaz Boru Hattı'nın yapımı uluslararası bir anlaşma hükmü olduğu için ihale dışı tutulmuştur. Boru Hattının Türk Rus ortak şirketlerinden oluşan bir Konsorsiyum tarafından yapılması, 15 Aralık 1997 tarihinde imzalanan ve 01 Nisan 1998 tarihinde TBMM'de onaylanarak 04 Nisan 1998 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 4357 Sayılı Yasa ile kanunlaşan Hükümetlerarası Anlaşmanın 3. Maddesi ile kayda alınmıştır. Hükümetlerarası Anlaşmanın 3. Maddesinde "Samsun-Ankara Doğal Gaz Boru Hattı"nın Gazprom'un ana inşaat şirketi ile Türk şirketlerinden oluşacak bir konsorsiyum tarafından inşaa edileceği" ibaresi bulunmaktadır. Gazprom, ana inşaat şirketi olarak Stroytransgaz'ı bildirmiş, Stroytransgaz da Türk ortaklarının Turan Hazinedaroğlu İnş. Tic. A.Ş. ve Öztaş İnşaat Tic. A.Ş. olduğunu BOTAŞ Genel Müdürlüğü'ne bildirmiştir.

Samsun-Ankara Doğal Gaz Boru Hattı Sistemi, 500 km uzunluğunda ve 48" çapındaki boru hattı, 33 MW gücündeki Samsun Kompresör İstasyonu ve 16 milyar metreküp/yıl kapasiteli Ölçüm İstasyonu'ndan oluşmaktadır. Toplam Proje bedeli 339.750.000 ABD Dolarıdır.

Boru hattı projeleri malzeme temini ağırlıklı projelerdir. Boru ve diğer malzemelerin tutarı toplam proje maliyetinin yaklaşık %75'ini oluşturmakta ve malzemelerin temini öncesinde belirli bir imalat süresine ihtiyaç bulunmaktadır. Boru hattı yapımında kullanılan çok sayıda iş makinalarının temininde de aynı durum söz konusudur.

Boru hattı projelerinin planlanan tarihte başlaması ve belirli sürede tamamlanabilmesi için, malzeme ve ekipman siparişlerinin bir an önce tamamlanarak imalata geçilmesi ve zamanında sahaya sevk edilmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle tüm bu tür projelerde müteahhitlerle sözleşme yapılmasının hemen akabinde ilgili malzeme ve ekipman siparişlerinin verilerek imalatlarına başlanabilmesi ve saha mobilizasyonunun gerçekleştirilebilmesi için, sözleşme bedelinin %15'i teminat mektubu karşılığında avans olarak müteahhitlere ödenmektedir. Tüm projelerde olduğu gibi, Samsun-Ankara Boru Hattını

inşa edecek müteahhit Konsorsiyuma da sözleşme bedelinin %15'i karşılığı olan 50.962.500 ABD Doları tutarındaki bedel avans, teminat mektubu karşılığı ödenmiştir. Ödenen avans miktarı, daha sonra gerçekleştirilen aylık hakedişlerden mahsup edilmektedir.

Bu arada OHS firmasına avans verilmeden önce, Rusya kara topraklarında yapılacak 372 km'lik boru hattı için Rusya tarafının mühendislik çalışmalarını başlatmış, şantiyelerini kurmuş, ana ekipmanların belirli bir kısmını sahaya sevk etmiş ve boruların siparişini vermiş olduğu BOTAŞ heyetince yerinde tespit edilmiştir.

Soru 6 :

Mavi Akım projesi ne zaman bitirilecektir? Türkiye'ye toplam maliyeti ne kadar olacaktır?

Cevap 6 :

Mavi Akım Projesi 2001 yılı içerisinde tamamlanacaktır. Doğal gaz Samsun'da teslim alınacak olup bu noktaya kadar olan tüm proje ve inşaat işleri Rusya tarafından yapılmaktadır. Türkiye bölümü olan Samsun-Ankara hattının proje bedeli ise 339.750.000.- Dolar'dır. Bu hat tüketimin yoğun olduğu bölgelerin ihtiyacını karşılamanın yanısıra sanayi yoğun, Karadeniz şehirleri içinde gereklidir.

Soru 7 :

Mavi Akım projesi bittiğinde doğal gaz konusunda, Türkiye'nin Rusya'ya %50'nin üzerinde bağımlı olacağı bunun da bazı mahsurları beraberinde getireceği iddia edilmektedir. Bu iddia doğru mudur?

Cevap 7 :

Türkiye'nin tek gaz kaynağı Rusya Federasyonu değildir. Rusya doğal gaz ithalatına başlanan ilk ülkedir. Bu yüzden 1987 yılında, toplam gaz ithalatı içinde bu ülkenin payı %100 olarak gerçekleşmiştir. Ancak bilahare Cezayir ve son olarak da Nijerya'dan ithalata başlanması ile bu oran giderek düşmüştür. 1999 Kasım ayı sonu itibari ile gerçekleştirilen

doğal gaz ithalatı içinde Rusya'nın payı %72'dir. Bu oran, Türkmenistan, İran gibi kaynaklarımızın devreye girmesi ile giderek düşmeye devam edecek Rusya, İran, Türkmenistan, Cezayir, Nijerya ile imzalanan anlaşmalardaki toplam 61.2 milyar m^3'lük ithalata ulaşıldığında %49'lara kadar gerileyecektir. Ayrıca, diğer kaynaklar devreye girdikçe bu oran %49'ların da altına düşecektir.

Soru 8 :

İran doğalgazından Konya'ya gelecek olan doğalgaz hattından; Karaman'da faydalanacak mıdır? Böyle bir imkan varsa ne zaman faydalanabilecektir?

Cevap 8 :

Ülke genelinde doğal gaz kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla doğal gaz enterkonnekte sistemi oluşturmayı hedeflemekteyiz. Bu hedef kapsamında, İran'dan ithal edilecek doğal gazın, yapımı sürdürülmekte olan Doğu Anadolu Doğal Gaz Ana İletim Hattı vasıtasıyla ülkemizin doğusundan batısına ulaştırılması planlanmıştır. Doğu Anadolu Doğal Gaz Ana İletim Hattı'nın yapımının tamamlanmasına paralel olarak, Hattın 5. kısmını oluşturan Kayseri-Konya-Seydişehir Hattı'ndan alınacak bir branşman hattıyla Karaman İli'ne gaz arzının sağlanması teknik açıdan mümkün olacaktır. Doğu Anadolu Doğal Gaz Ana İletim Hattı, 2001 yılının ortalarında tamamlanacaktır.

Soru 9 :

Bakü-Ceyhan hattı ne zaman realize edilecektir? Türkiye'ye maliyeti ne olacaktır? Türkiye bu boru hattından yılda ne kadar döviz elde edecektir?

Cevap 9 :

Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesine ilişkin olarak, 2000 yılı Nisan ayı içerisinde yapılan görüşmeler sonrasında Gürcistan Ev Sahibi Ülke Anlaşması'ndaki açık konular üzerinde mutabakat sağlanmış bulunmaktadır. Tüm anlaşma metinleri

tamamlandıktan sonra, bilindiği üzere, Azerbaycan Parlamentosu Hükümetlerarası ve Ev Sahibi Ülke Anlaşmaları'nı onaylamış bulunmaktadır. Azerbaycan Parlamentosu'ndan sonra Devlet Başkanı Sayın Haydar ALİYEV'de Anlaşmalar Paketini onaylamıştır.

Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi'ndeki son gelişme ise Gürcistan Parlamentosunun Anlaşmalar Paketini onaylamış olmasıdır. Bundan sonra Türkiye olarak bizimde en kısa zamanda Hükümetlerarası Anlaşma ve ekleri olan Ev Sahibi Anlaşması, Hükümet Garantisi ve Anahtar Teslimi Anlaşması'nın Türkiye Büyük Millet Meclisinden onaylanmasını sağlamamız gerekmektedir.

Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Proje'sinin finansmanı konusu tamamen boru hattı yatırımını üstlenerek, Türkiye kesimini BOTAŞ Genel Müdürlüğü'ne ihale eden Ana İhraç Boru Hattı (MEP) İştirakçileri'nin uhdesinde olmakla birlikte, bu konuda sözkonusu şirketlerin çalışması devam etmektedir. Hazar petrollerinin dünya pazarlarına ulaştırılmasını amaçlayan Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi hem güvenlik açısından hem de ekonomik yönden cazip bir projedir. Bu nedenle, Projenin süresi içerisinde bitirilmesi için başta Ana İhraç Boru Hattı (MEP) İştirakçileri ve ilgili ülke hükümetleri azami gayret göstermektedir. Türkiye'yi Orta Asya ülkeleri ile Avrupa ve Dünya ülkeleri arasında enerji köprüsü yapma stratejimizi adım adım uygulamaya devam ediyoruz. Bu kapsamda, Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi en önemli aşamayı teşkil etmektedir. Türkiye'nin sahip olduğu jeopolitik ve coğrafi özelliğinden dolayı önceliğinin kaybolmayacağı son gelişmelerle bir anlamda ispatlanmış olmaktadır. Hazar Petrolleri için güvenli bir çıkış yolu arayan ABD, bu konuda Türkiye'yi her yönden desteklemektedir.